

SUOMEN MERIHISTORIALLINEN YHDISTYS SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RY

JÄSENTIEDOTE 1 – 2021

Puheenjohtajan tervehdys

Hyvää kevättä kaikille!

Kirjoittelin eilen SMHY:n vuosikertomusta ja mietin, kuinka paljon koronatilanne on vaikuttanut meidänkin toimintaamme. Monia suunniteltuja tapahtumia, kuten retkiä, on jouduttu joko peruuttamaan tai suunnittelemaan uudelleen. Myös vuosikokouksia on jouduttu järjestämään rajoitetulla osanottajamäärällä tai siirtämään myöhempään ajankohtaan. Syyskokouksen esitelmäkin jäi pitämättä. Tämän vuoden alussa tehtiin päätös siirtää Merihistorian päivät vuodella eteenpäin. Hyvä niin, sillä muuten tapahtuma olisi osunut keskelle kolmen viikon sulkutilaa ja todennäköisesti jouduttu järjestämään verkkotapahtumana. Seminaari järjestetään siis vuoden 2022 maaliskuussa Raumalla. Yhdistyksen hallituksen on kokoontunut enimmäkseen etänä, joka on mielestäni vähemmän hauskaa, kuin ihmisten tapaaminen livenä.

Epävarmasta tilanteesta huolimatta mukaviakin asioita on saatu aikaiseksi. Nautica Fennica tuli painosta ennen joulua ja saimme pidettyä pienimuotoiset kirjanjulkkarit verkon välityksellä Tieteiden yö- tapahtumassa. Yhdistyksemme varapuheenjohtaja Aaro Sahari on aloittanut ison projektin ➔

vanhojen Nautica Fennicoiden digitoimiseksi ja siirtämiseksi verkkoon. Julkaisemme niitä journal.fi-alustalla "lopusta alkuun", eli ensimmäisenä verkkoon ilmestyy "Suomi saarena" eli vuonna 2019 ilmestynyt Nautica. Kun seuraava julkaisumme todennäköisesti viivästyy vuodella Merihistorian päivien lykkääntyessä, voimme näin palata vanhojen Nauticoiden pariin verkon välityksellä.

Haluamme hallituksessa kehittää toimintaamme. Olisi hienoa, jos esittäisitte toiveitanne suoraan meille! Haluaisitteko lisää retkiä ja muuta sosiaalista toimintaa, kuten livetapaamisia? Onko teillä toiveita tai tietoa jännittävistä kohteista? Kiinnostaisiko teitä kenties kuunnella merihistoria-aiheisia esitelmiä joistain tietyistä aiheista? Tai jotain ihan muuta? Laita rohkeasti viestiä minulle (pj@smhy.fi) tai jäsensihteeri Vilma Lempiäiselle (jasenet@smhy.fi).

Terveisin uusi puheenjohtajanne Sari Mäenpää

Yhdistyksen ajankohtaiset uutiset

Merihistorian päivät siirretään vuodelle 2022

Arvoisa jäsen,

Tulevalle keväälle suunnitellut merihistorian päivät joutuvat lukemattomien muiden tapahtumien kohtalotoverina maailmanlaajuisen koronavirustautipandemian uhriksi. Valmistelutoimikunta totesi, ettei ole syytä olettaa tilanteen paranevan lähiaikoina niin paljon, että päivien järjestäminen turvallisesti ja viranomaisohjeita noudattaen olisi mahdollista. Sekä valmistelutoimikunta että SMHY:n hallitus pitivät ajankohdan lykkäämistä parempana vaihtoehtona kuin tapahtuman siirtämistä verkkoon.

Asian valoisa puoli on, ettei mikään muu muutu kuin ajankoh-
ta. Merihistorian päivät järjestetään Raumalla 18.-20.3.2022,
ja niiden teemana on "biografia - ihmiset ja esineet". Kaikki
kolme Keynote -puhujaa, Stig Tenold (Norges Handelshøys-
kole, Bergen), Pirita Frigren (Turun yliopisto) ja Juha Flink-
man (Suomen ympäristökeskus) ovat ilmoittaneet olevansa
käytettävissä uutenakin ajankohtana. Myös kaikki esitelmä-
kutsun perusteella valitut esitelmät toteutuvat tämänhetki-
sen tiedon mukaan.

Tervetuloa siis Raumalle maaliskuussa 2022!

Valmistelutoimikunnan puolesta,

Mikko Aho / Rauman merimuseo

Jäsenkampanja

Tunnetko ystäväpiirissäsi ketään merihistoriaan mieltynyt-
tä, joka olisi kiinnostunut mahtavaan yhdistykseemme liit-
tymisestä? Tarjoamme nyt uusille jäsenille liittymislahjaksi
ilmaisen kopion viime vuonna julkaistusta Nautica Fennica:
merenkulun riskit ja resurssit- kirjasta. Tarjous on voimassa
toukokuun loppuun asti!

Yhdistykseen voi liittyä osoitteessa:

<https://smhy.fi/fi/liity-jaseneksi>

Museot ja mielenkiintoiset tapahtumat

Uusia artikkeleita, videoita ja äänitteitä Vellamo-kanavalla

Merikeskus Vellamon ikiomalta Vellamo-kanavalta löydät runsaasti helposti lähestyttävää tietoa Vellamon näyttelyitä koskien. Kätevästi teemoittain jaetulla sivustolla pääset lukemaan muun muassa Merivartiomuseon uusimman aikajana-muotoisen artikkelin merivartiointin vaiheista Suomessa ja sukellat kätevästi Ruotsinsalmen meritaisteluiden ja merilinnoituksen asukkaiden tarinoihin. Kanavalla voit kuunnella myös ääniartikkeleita ja katsoa videoita, sekä pyöritellä hylkyjen ja museoesineiden 3D-malleja. Vellamo-kanavalle pääset osoitteessa <https://vellamo-kanava.fi>.

*Majakkalaiva Kemin pohjaa pestään telakalla. Kuva: Päivi Lepistö.
Suomen merimuseo.*

Majakkalaiva Kemin kunnostus etenee ja laivahistorian selvitys on ilmestynyt

Majakkalaiva Kemi on rakennettu Rosenlew Oy:n Porin konepajalla vuonna 1901. Majakkaverkoston kehittyessä majakkalaivojen valot sammuiivat yksi kerrallaan, ja vuodesta 1960 lähtien Kemi oli Suomen ainoa toiminnassa oleva majakkalaiva. Alus poistettiin käytöstä vuonna 1974, ja samalla jäi historiaan majakka-alusten aika Suomessa. Kemi on osa Suomen merenkulun kansalliskokoelmaa sekä valtakunnallisesti merkittävimpiä museoaluksia. Kemin arvoa lisää se, että sen höyrykoneisto ja ankkurointivarustus ovat säilyneet lähes alkuperäisinä.

Kemiä on vuosien varrella kunnostettu, mutta sen runko on jäänyt vähälle huomiolle. Suomen merimuseo tilasi vuonna 2018 rungon perusteellisen kuntokartoituksen, jossa havaittiin, että rungossa on korroosion heikentämiä rakenteita. Museovirastolle myönnettiin pikaista kunnostusta vaativan aluksen restaurointiin 897 000 euron rahoitus hallituksen lisätalousarviosta.

Majakkalaiva Kemin restaurointihanke sisältää aluksen restaurointisuunnittelun ja siihen liittyvät erityissuunnittelut. Aluksesta on tehty perinpohjainen laivahistorian selvitys, jossa on kartoitettu laivan rakennus- ja muutosvaiheet. Näiden tueksi on tehty mm. materiaali- ja väritutkimuksia. Vastaavaa laivahistorian selvitystä ei ole aiemmin tehty Suomessa.

Laivahistorian selvitys on nyt ilmestynyt ja sen voi lukea kokonaisuudessaan osoitteessa:

https://livady.fi/wp-content/uploads/Majakkalaiva_Kemi_historiaselvitys_Livady_Lowres.pdf

Näyttely: Relations with the Sea

Forum Marinumin Majakka-galleriassa 11.2. – 16.5.2021

Forum Marinumissa esitettävässä näyttelyssä *Relations with the Sea* Åbo Akademin tutkija, meribiologi Anna Törnroos-Remes ja turkulainen luontovalokuvaaja Niclas Rantala tarkastelevat ihmisen suhdetta mereen.

Näyttelyssä taide ja tiede keskustelevat keskenään. Rantalan dokumentaariset valokuvat havainnollistavat ihmisen ja meren nykysuhdetta monesta eri näkökulmasta. Useimmissa kuvissa keskiössä on eläinmaailma, ei ihminen. Tiede ja taide nivoutuvat yhteen valokuvissa, jotka tuovat esiin erilaisten merisuhteiden merkityksen meribiologian tutkimuksessa ja merenhoidossa.

Kävijä pääsee pohtimaan henkilökohtaista suhdettaan mereen muistojen, tunteiden ja miellelyhtymien kautta. Valokuvien aiheet ovat Turunmaan ja Länsi-Uudenmaan saaristoista, mutta teema on yleisinhimillinen ja maailmanlaajuinen.

40 000+ näyttely avataan toukokuun alussa Forum Marinumissa.

Näyttely on ikkuna Turun ja Tukholman väliseen saaristoon. Se pyrkii kasvattamaan saariston vetovoimaisuutta ja siksi tuottajina on ollut useita matkailualan toimijoita asian tuntijoiden lisäksi. Itämeren suojelu nousee keskeiseksi aiheeksi, samoin kuin lasten omalla kierroksella käsiteltävät uhanalaiset eläimet. Saariston vaihtuvaa luontoa esitellään lukuisissa toimintapisteissä sekä immersiiivisenä saaristoelämyksenä. Näyttelyssä voi myös nähdä ja kuulla saaristolaiten tarinoita moniaistillisena elämyksenä. Tilassa on esil-

lä myös 3D-hologrammitekniikalla toteutettuja pieneliöitä sekä MINI LIVING LAB- niminen muunneltava tapahtumatiila, jossa on digitaalinen liitutaulu etäyhteydellä . Näyttelyä täydentämään piha-alueelle tuodaan opastuskontti sekä paikallisten yrittäjien myyntikojuja. Näyttely on esillä toukokuun ensimmäiseltä viikolta lähtien toistaiseksi.

Tätä kirjoitettaessa Forum Marinumin näyttelyt ovat avoinna yleisölle rajoitetusti. Näyttelyyn tulee varata vierailuaika museon nettisivuilta www.forum-marinum.fi.

Is – på olika vis

Den 6 maj kl. 13.00–16.30 arrangerar Sjöhistoriska institutet vid Åbo Akademi ett tvärvetenskapligt webinarium med huvudtemat is. I webinariet deltar sju forskare från Finland, Sverige och Norge och de dryftar is som kunskap, möjlighet och utmaning. Program och mera information kommer att finnas tillgängligt på institutets Facebooksida (<https://www.facebook.com/sjohistoriska.institutet>) inom kort. Webbinariet är öppet för alla.

Uudet kirjat

Henrik Knif, Kaksi elämää, suomentanut Kari Koski, (Två liv), Helsinki: Gummerus 2020.

Kulttuurihistorioitsija Henrik Knifin epämuodikkaasta kirjailija Göran Schildtistä (1917-2009) tekemä elämäkertakirja on nykyisin vallitsevaan tapaan tiiliskivimäinen. Tämän ei pidä antaa pelästytää. Paksuus ei johdu kustannustoimitamisen puutteesta, vaan tieteellisestä perusteellisuudesta. Lähdeluettelo, viittauksia ja henkilöhakemistoakin on viitosenkymmentä sivua, sisällysluettelo en suomenkielisestä laitoksesta kuitenkin löytänyt. →

Knifin lähestymistapa ei ole perinteisesti tiukan kronologinen, vaan lukijaystävällisen temaattinen. Kirjallisuustieteelliset ja taidehistorialliset analyysit voi halutessaan sivuuttaa ja keskittyä kiinnostaviin aiheisiin. Omat lukunsa saavat esimerkiksi ketsi Daphne ja sen historia, sekä sillä kulkeneet muut matkustajat ja Leroksen saari.

Kirja keskittyy Schildtin aktiivisimpiin vuosiin antaen runsaasti tilaa tämän omalle äänelle, lähteenä päiväkirjat, lehtiartikkelit, tutkimukset, romaanit ja matkakirjat jne. vuosilta 1943-2003. Schildtin elämä ei ollut vailla vastoinkäymisiä. Hän oli kahdeksanvuotias, kun hänen isänsä surmasi itsensä. Schildtin osalta Talvisota päättyi sen toiseksi viimeisenä päivänä, päivä 23-vuotissyntymäpäivän jälkeen Viipurinlahden länsirannalla, kun "Alaruumiin ja lantion lävistänyt luoti surmasi (...) syntymättömät lapseni ja jälkeläiseni maailman loppuun asti." Perintörahoilla Christoffer H. Ericssonilta ostettu ketsi Daphne vapautti osaltaan kosmopoliitin intellektuelin "etsimään länsimaista sielua" Välimereltä, Mustalta mereltä ja Niililtä.

Teos on kuvitettu Schildtin omin, erinomaisin valokuvin, joita löytyy ilmaisesta Finna.fi-palvelusta yli 400 kappaletta.

Esittelyn kirjasta on kirjoittanut Jorma Kontio, Forum Marinumin valokuvaaja.

Johanna Pakola, Vaarallisilla vesillä: salakuljetusta ja seprakauppaa Suomenlahdella

"Itäisen Suomenlahden saarten asukkaista on käytetty lukuisia nimiä. Keskeisintä nimissä on ollut merellisyys. Ja sellaista näiden saarten asukkaiden elämä todella oli. Lähes jokaisen talon ja tuvan ikkunasta pilkkotti meri. Sen tuoksun aisti jo ko- ➔

tiovelta. Sen ääni vaihteli, ja sen kostea suolaisuus oli läsnä jokaisessa pirtissä ja pihassa. Merestä saatiin elanto ja meri rytmitti vuodenkiertoa. Meri yhdisti ja erotti. Meri, joka vei rakkaita. Meri, jota rakastettiin. Ja meri, jolle lähdettiin - kerta toisensa jälkeen. Syitä merellä liikkumiseen on lukemattomia. Niin ikään kertomuksia merellä olemisesta ja siellä tehdyistä matkoista on tuhansia ja tuhansia.”

Näillä sanoilla turkulainen tietokirjailija Johanna Pakola johdattaa lukijat merentuoksuiselle matkalle itäisen Suomenlahden saaristoon, ihmisten arkeen ja elämään meren sylissä 1800-luvun puolivälistä toisen maailmansodan maininkeihin saakka. Suomenlahti on ollut aina tärkeä kaupan valtatie, joka on vaikuttanut elämään itäisten alueiden karuilta saarilta Pietariin, Tallinnaan ja Suomen rannikkokaupunkeihin saakka.

Vaarallisilla vesillä on matka sekä saaristolaisten elämään että yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja maailman tapahtumiin, joihin ihmiset sopeutuivat kukin tavallaan. Merestä saivat elantonsa kalastajat, hylkeenpyytäjät, luotsit, majakanvartijat ja monet muut. Seprakaupassa saaristolaiset vaihtoivat kalan ennen kaikkea viljaan mutta myös muihin hyödykkeisiin - silakat ja hylkeenrasva vaihtuivat esimerkiksi voihiin, kananmuniin ja vehnäsiin. Merta pitkin liikkuivat myös salakuljettajat, jotka kiisivät veneillään lastinaan useimmiten viinaksia - rikollisten bisnekset kukoistivat etenkin kieltolain aikana. Saaristolaiset alkoivat ajan mittaan saada lisätuloja matkailusta, kun lumoavista ulkosaarista tuli suosittuja matkakohteita. Saarten elämä kuitenkin muuttui ja mullistui toisen maailmansodan seurauksena.

Kirjan kuvitus on merkityksellinen osa lukuelämystä. Tekstin rinnalla kulkevat lukuisat arkistokuvat avaavat ikkunan tähän ➔

Suomenlahden saariston vaiherikkaaseen ajanjaksoon kiehtovalla ja uudellakin tavalla.

Historioitsija Lauri J.S. Kairan johdantoluku täydentää Suomenlahden historiaa aiemmilta vuosisadoilta. Johanna Pakola (s. 1970) on turkulainen tietokirjailija, joka on erikoistunut merelliseen historiaan. Pakola on kirjoittanut toistakymmentä tietokirjaa, joissa hän on dokumentoinut suomalaisia saaristolinnakkeita ja niiden historiaa sekä elämää saaristossa. Lauri J. S. Kaira (s. 1982) on turkulainen merihistorioitsija ja tietokirjailija, joka on erikoistunut vapaa-ajanpurjehduksen ja merenkäynnin historiaan.

Kirjan on kustantanut John Nurmisen säätiö.

Tulossa: Peter Raudsepp, Tallinnan- liikenteen moottorialukset

Helsingin ja Tallinnan välisen matkustajalaivaliikenteen historia vuodesta 1965 nykypäivään. Esittelyssä yli 100 alusta, muun muassa Georg Ots, Kristina Regina, Sally Albatross ja monta muuta tuttua. Kirjan myötä voi tarkistaa, millä aluksilla Tallinnaan on vuosien varrella tullut matkustettua. Kirjan laajuus on 250 sivua ja siinä on 300 kuvaa. Teos on sidottu ja se ilmestyy vuoden 2021 aikana. Ennakkotilaushinta on 34€ (sis. alv:n).

Tiedustelut ja ennakkotilaukset: peter.raudsepp@elisanet.fi

***Suomen merihistoriallisen yhdistyksen hallitus
vuodelle 2021***

PhD Sari Mäenpää, puheenjohtaja, pj@smhy.fi, 040 656 9672

FT Aaro Sahari, varapuheenjohtaja, aaro.sahari@gmail.com,
040 5926026

Opiskelija Anna Jaskari, sihteeri, sihteeri@smhy.fi

Tohtorikoulutettava Anni Shepherd, tiedottaja, tiedotus@
smhy.fi

FM Vilma Lempiäinen, jäsensihteeri jaset@smhy.fi, 040 865
4681

FT Tuomas Räsänen, taloudenhoitaja talous@smhy.fi

FT Mikko Aho, aho@rmm.fi

ST Ove Enqvist, enqvist@oktanet.fi

FT Pirita Frigren, pirita.frigren@utu.fi

ST Tom Hanén

FT Kirsi Keravuori, kirsi.keravuori@finlit.fi

VTT Petri Sipilä, petri.sipila@merihistoria.fi

Suomen merihistoriallisen yhdistyksen hallitus toivottaa hyvää alkunutta vuotta 2021! Kuva: Aaro Sahari.

SUOMEN MERIHISTORIAALLINEN YHDISTYS RY
SÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RF
PL 134, 00171 HELSINKI
www.suomenmerihistoriallinenyhdistys.fi